

Skvaltkvarnen

Skvaltkvarnen på Gammelgården i Hunnebostrand är från 1700-talet och kommer ursprungligen från Koderöd i Tossene.

Det har funnits olika drivkällor för kvarnarna genom åren. Till att börja med användes handkraft för att driva kvarnarna, Senare ersattes handkvarnarna av väderkvarnar och vattenkvarnar. Malningen skedde mellan två cirkelformade flata stenar, den övre stenen vilken bringades att rotera kallades "löparen", den undre stenen vilken var fast anbringad kallades "liggaren". Skvaltkvarnarna (skvalt betyder stänka, skvätta) var de enklaste typerna av kvarnar, en direkt fortsättning på handkvarnarna. De hade ett turbinliknande horisontellt liggande hjul vilket drevs av vatten. Skvaltkvarnarna var speciellt lämpade för små vattenmängder och lite högre fallhöjd.

Vattnet kom i en brant lutande ränna och träffade det horisontellt liggande hjulets ena sida och sätter detta i rörelse. Hjulet driver en lodrät axel, den så kallade "spolen" vilken går upp genom ett hål i "liggaren". På "spolens" övre ände är "löparen" fäst och bringas därvid att rotera. Avståndet mellan stenarna, vilket bestämmer grovleken på mjölet, justeras genom att den anordning som "spolen" vilar på kan justeras i höjdlid. Det fanns också kvarnar med vattenhjul som monterats vertikalt på en horisontellt gående axel. På så sätt kunde via vinkelväxlar ett eller flera stenpar drivas.

Hjulkvarnar var av tre olika typer. Överfallshjul, bröstfallshjul, underfallshjul, beroende på var vattenströmmen träffade hjulet.

ÖVERFALLSHJUL: vattenströmmen träffade hjulets överdel och rann över hjulet vars överdel roterar i den riktning vattnet rinner.

BRÖSTFALLSHJUL: vattenströmmen träffar hjulet på mitten, hjulet roterar i motsatt riktning mot överfallshjulet.

UNDERFALLSHJUL: vattenströmmen träffar hjulets underdel, hjulet roterar i samma riktning som bröstfallshjulet.

Ägare: James och Maria Svenssons stiftelse

Förvaltare: Sotenäsgillet